

Muzealnik

262102

Inna nazwa zawodu: nie występują

Zadania i czynności

Muzealnikiem jest pracownik muzeum, osoba po wyższych studiach w dziedzinie reprezentowanej przez dane muzeum (np. biolog w muzeum zoologicznym, historyk sztuki w muzeum dawnej sztuki, zoolog w muzeum myślistwa, mineralog w muzeum ziemi, muzykolog w muzeum etnograficznym). Jego zadaniem jest gromadzenie, ochrona, naukowe opracowywanie oraz udostępnianie dóbr kultury - to jest wytworów człowieka i tworów jego otoczenia - znajdujących się w muzeum. Praca muzealnika służy społeczeństwu przez informowanie o walorach i treściach przedmiotów zebranych w muzeum oraz przez ich udostępnianie; w ten sposób muzealnik przyczynia się do pogłębiania wiedzy o danej dziedzinie życia, upowszechniania wartości humanizmu i do kształtowania wrażliwości estetycznej. Wielkie znaczenie materialne i duchowe oraz funkcje muzealiów w życiu narodu sprawiają, że strzegący je i nauczający o nich muzealnik jest osobą publicznego zaufania.

Udział muzealnika w gromadzeniu zbiorów jest zależny od zajmowanego przezeń stanowiska. Kustosz (lub kustosz dyplomowany) jest odpowiedzialny za programowanie zakresu poszczególnych kolekcji składających się na zbiory muzeum (np. zakresu kolekcji obrazów holenderskich w zbiorach malarstwa barokowego) i za właściwy dobór gromadzonych muzealiów; jego decyzja o wpisaniu danego przedmiotu do inwentarza muzealnego stanowi o uznaniu tego przedmiotu za muzealium (np. współczesnego noża stołowego w muzeum wewnątrz mieszkalnych). Kustosz wraz z dyrektorem zajmuje się nadto pozyskiwaniem sprzyjającej finansom muzeum przychylności lokalnych mecenasów kultury, także znajdowaniem sponsorów dla konkretnych przedsięwzięć muzealnych, takich jak wystawy czy imprezy towarzyszące. Rolą adiunkta w gromadzeniu zbiorów jest głównie badanie przekazanego przedmiotu i przygotowywanie materiałów informacyjnych - np. dotyczących pochodzenia, jakości czy wartości - potrzebnych do rozstrzygnięcia o jego zakupie (lub przyjęciu w darze).

Wraz z kustoszem lub kustoszem dyplomowanym adiunkt zajmuje się penetracją rynku antykwarycznego. Asystent natomiast pełni (pod nadzorem adiunkta) wszystkie pomocnicze a niezbędne w zakresie gromadzenia zbiorów obowiązki - poczynając od odkurzania muzealiów, rejestrowania i dokumentowania ich fizycznych cech identyfikujących (tworzywo, wymiary, technika) oraz sporządzania opisów inwentaryzacyjnych, kończąc zaś na ich ustawianiu w magazynie. Muzealnikowi nie wolno handlować przedmiotami podobnymi do muzealiów gromadzonych przez zatrudniające go muzeum, a i prywatne kolekcjonerstwo muzealnika jest niewskazane z uwagi na możliwość konfliktu interesów kolekcjonującego muzealnika i muzeum, które go zatrudnia.

Do czynności wynikających z odpowiedzialności za utrzymywanie powierzonych dóbr we właściwym stanie fizycznym należy organizacja i nadzór nad przechowywaniem muzealiów. Polega to na umiejętności urządzania, we współpracy z konserwatorem muzealnym, odpowiednich magazynów (w tym planowanie rozmieszczenia przedmiotów, właściwych warunków klimatycznych, zabezpieczeń przed pożarem i kradzieżą) oraz ich nadzoru. Wszystkie te zadania i wynikające z nich czynności

wykonują adiunkt i asystent, zgodnie w decyzjami kustosza lub kustosza dyplomowanego. Ten ostatni podejmuje - wspólnie z konserwatorem muzeum - decyzje o kolejności przeprowadzania zabiegów konserwatorskich oraz o przemieszczaniu i eksponowaniu danego muzealium na wystawach (własnych, krajowych, zagranicznych).

Muzealnik opracowuje naukowo muzealia, spożytkowując swoją wiedzę specjalistyczną (np. inżynier mechaniki precyzyjnej w muzeum instrumentów muzycznych, historyk nauki w muzeum techniki), stale ją poszerzając nowymi lekturami i zwiedzaniem podobnych zbiorów, tak aby możliwie wyczerpująco odczytać treści i objaśnić formę opracowywanego przedmiotu, a także próbować wyobraźniowej rekonstrukcji jego pierwotnego otoczenia. W zależności od poziomu swojej wiedzy muzealnik bierze udział w pracach naukowych, prowadzonych w muzeum, jak np. zespołowe katalogi naukowe zbiorów czy wykopaliska archeologiczne. Udziałem kustosza (lub kustosza dyplomowanego) i adiunkta są wykłady lub inne zajęcia z publicznością, co stwarza okazje do prezentacji własnej twórczości naukowej.

Muzealnik pracuje na ogół indywidualnie, ale potrafi - jeśli pojawia się potrzeba - współpracować z innymi specjalistami (np. chemikami) nad zdobyciem pełnej informacji o muzealium. Wyniki badań przedstawia w katalogach zbiorów i wystaw, artykułach publikujących odkrycia (wynikające np. z nowych ustaleń o powierzonych muzealiach), rozprawach związanych ze zbiorami (choć czasem tematycznie wykraczających poza nie) oraz w wydawnictwach popularnonaukowych. W każdej z tych form publikacji muzealnik znajduje zawodową satysfakcję, zaspokojenie właściwej temu zawodowi pasji badawczej; ponieważ jednak codzienne obowiązki, w tym głównie administracyjne, utrudniają muzealnikowi pracę naukową, zajmuje się ją najczęściej w godzinach pozasłużbowych.

Inny rodzaj satysfakcji zawodowej muzealnika płynie z udostępniania zbiorów, ze stwarzania zwiedzającemu możliwości kontaktu z oryginałem wytworzonym przez człowieka lub naturę. Sposoby udostępniania zależne są m.in. od twórczej inicjatywy muzealnika (najczęściej kustosza lub kustosza dyplomowanego); może to być okresowy pokaz i objaśnianie jednego dzieła sztuki, ale i wystawa przybliżająca wiedzę o całej epoce. Przekładanie własnej wiedzy i myśli na język wizualny wystawy można by porównać z reżyserowaniem filmu, gdyby nie oryginalność i trójwymiarowość muzealiów. W ramach udostępniania mieści się także doskonalenie wystaw stałych, wzbogacanych o nowe nabytki lub nowe objaśnienia eksponatów (w formie kaset video, filmów dokumentalnych, płyt cd-rom).

Do komponowania wystaw przydatna jest muzealnikowi wyobraźnia przestrzenna oraz - zwłaszcza asystentowi - znajomość podstawowych czynności montażu (np. bezawaryjne umocowanie monet i ich objaśnień na stojaczkach w gablocie). Muzealnik potrafi przy tym stosować różne techniki marketingu i promocji, by wiedzieć, kogo jak zachęcić do odwiedzenia muzeum oraz techniki psychologii, by ułatwić zwiedzającemu odbiór prezentowanego muzealium (np. objaśnianie utrzymane w konwencji dialogu). Zajęcia ze zwiedzającymi bardziej absorbują asystenta i adiunkta niżli kustosza lub kustosza dyplomowanego.

Środowisko pracy

Muzealnik pracuje głównie w pomieszczeniu biurowym, a stanowisko pracy wyposażone jest - zależnie od zasobności muzeum - od biurka z długopisem po

komputer z drukarką i możliwości mechanicznego sprowadzania potrzebnych lektur czy dokumentacji obrazowej (np. ogląd fotografii poprzez Internet).

Kustosz lub kustosz dyplomowany, a zwłaszcza adiunkt i asystent załatwiają szereg czynności administracyjnych, związanych np. z wypożyczaniem lub przyjmowaniem w depozyt muzealiów.

Oprócz pracy o cechach biurowych i w zwyczajowych godzinach urzędowania muzealnik, zwłaszcza asystent i adiunkt, wykonuje różne czynności- w tym nieprzewidywalne - przy montażu wystaw (współpraca lub organizacja prac montażystów), jest zawsze gotowy do podróży służbowej (np. w celu obejrzenia znaleziska obiektów zabytkowych podobnych do gromadzonych), gotowy do prowadzenia zajęć ze zwiedzającymi w godzinach pozasłużbowych (najczęściej są to dyżury niedzielne asystentów i adiunktów co kilka tygodni).

Wymagania psychologiczne

Muzealnika - oprócz wymienionej już pasji badawczej - powinien cechować także entuzjazm. Nie tylko ze względu na niskie w muzealnictwie polskim uposażenia, lecz przede wszystkim dlatego, że zawód ten ma charakter strażnika skarbów - niewymiernej wartości, nie przynoszących doraźnych zysków - którego powołaniem jest głoszenie o nich prawdy.

Właściwą predyspozycją muzealnika jest zatem chęć udostępniania i objaśniania zwiedzającym wystawionych muzealiów; jak nauczyciel lubi on przekazywać zdobytą wiedzę. Ważnymi cechami muzealnika, podobnie - jak nauczyciela i aktora - dar lub nabyta umiejętność kontaktu z ludźmi, a także jasnego wykładania myśli. Jest to cecha również potrzebna w zespołowym przygotowywaniu wystaw, w załatwianiu interesantów, głównie studentów poszukujących informacji z dziedzin wiedzy reprezentowanych w muzeum, w codziennej współpracy z personelem obsługującym wystawy i z administracją.

Łatwość kontaktu i wykładu jest nadto muzealnikowi niezbędna do pozyskiwania zainteresowania działalnością muzeum dziennikarzy wszelkich mediów. Muzealnikowi towarzyszy stale świadomość, że jest on powiernikiem własności publicznej i dlatego pielęgnuje w sobie grzeczność i życzliwość dla turystów - współczesnych pielgrzymów. Ze względu na wszystkie wymienione cele muzealnik powinien władać biegle poprawną, klarowną polszczyzną.

Powinien on mieć także pewne uzdolnienia plastyczne: [a] w zakresie wyobraźni przestrzennej tzw. oko dla efektów wizualnych, ponieważ specyfiką muzeum jest obrazowanie wiedzy, płynącej z wybranego zbioru muzealiów w formie odpowiednio skomponowanego układu przedmiotów w sali wystawowej, oraz [b] obserwacji i pamięci wzrokowej, przydatnej m.in. do opisów kształtu i koloru przedstawianych muzealiów oraz do analiz porównawczych muzealiów. Nie bez znaczenia jest manualna zręczność („delikatne ręce”) i cierpliwość - potrzebne w kontakcie z kruchymi niekiedy muzealiami. v

Wymagania fizyczne i zdrowotne

Muzealnik musi wykazywać się dobrym wzrokiem. Zawód ten mogą wykonywać osoby niepełnosprawne - z dysfunkcją kończyn dolnych

Warunki podjęcia pracy w zawodzie

Warunkiem podjęcia pracy w muzeum na stanowisku asystenta jest ukończenie studiów wyższych w dziedzinie będącej przedmiotem działań danego muzeum (np. historii w muzeum armii, historii sztuki w muzeum sztuki dawnej, zoologii w muzeum przyrodniczym). Równie ważne jest, by kandydat wiedział, że zawód muzealnika łączy cechy naukowca, prezentera i dydaktyka, i zastanowił się, czy posiada on predyspozycje psychiczne, jakich wymaga ten szczególny rodzaj służby społecznej.

Możliwości awansu w hierarchii zawodowej

Ze stanowiska asystenta muzealnik może awansować na stanowisko adiunkta, a następnie na stanowiska kustosa i kustosa dyplomowanego. Stanowisko adiunkta wymaga 3 lat stażu pracy w muzeum lub instytucji pokrewnej przy czynnościach określonych w art. 2. Ustawy o muzeach z dnia 21.11.1996 r. Pożądanym jest, by w stażu mieściło się przygotowanie wystawy problemowej z katalogiem oraz doświadczenia we współpracy ze zwiedzającymi i mediami, a także znajomość 2 języków obcych, kilka publikacji naukowych i popularnonaukowych.

Stanowisko kustosa objąć może adiunkt z wyższymi studiami muzealniczymi, np. Podyplomowym Studium Muzealnictwa UW, sześcioletnim stażem (zawierającym kilka wystaw problemowych z katalogami), publikacjami (w tym związanymi z katalogiem naukowym zbiorów) oraz osiągnięciami w zakresie współpracy ze zwiedzającymi i mediami. Kustoszem dyplomowanym zostaje kustosz po ośmioletnim stażu oraz zdaniu odpowiedniego egzaminu państwowego.

Możliwości podjęcia pracy przez dorosłych

Zawód muzealnika można podjąć do 40 roku życia. Warunkiem niezbędnym jest jednak spełnienie wymagań dotyczących wykształcenia, o których jest mowa w rozdziale: Warunki podjęcia pracy w zawodzie.

Możliwości zatrudnienia

Informacje będą sukcesywnie uzupełniane.

Zawody pokrewne

Informacje będą sukcesywnie uzupełniane.

Polecana literatura

Lorentz S.: Przewodnik po muzeach i zbiorach w Polsce. Wyd. 3., Warszawa 1982.

Kodeks etyki zawodowej Międzynarodowej Rady Muzeów (ICOM), tłum. pol. S. Waltoś, Ośrodek Dokumentacji Zabytków, Warszawa 1992.

Żygulski Z. . Muzea na świecie. Warszawa 1982

Gombrich E., The Museum. Past, Present and Future, Critical Inquiry, III, 1977, nr 3, s. 449-470 (tłum. pol.: Teksty, 1980, nr 2, s. 191-207)

Czasopisma polskie prezentujące problemy muzeów:

Muzealnictwo (Ministerstwo Kultury i Sztuki),

Opuscula Musealia (Uniwersytet Jagielloński),

Zdarzenia Muzealne (Ośrodek Dokumentacji Zabytków w Warszawie)

oraz Roczniki muzeów narodowych (Warszawa, Kraków, Poznań, Wrocław, Szczecin, Gdańsk, Kielce).